

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Patrik Drottholm		OP SA 17-20
Handledare		
		Antal ord: 11996
Kristin Ljungkvist	Beteckning	Kurskod
		1OP415
KRIGFÖRINGENS PRINCIPER – NYA TIDER, NYA PRINCIPER?		
<u>ABSTRACT:</u>		
<p>There is a debate about the principles of war concerning many of the issues with such principles. Jomini and Clausewitz are seen as two of the giants in the field of warfare and the work they have done have influenced the militaries of today.</p> <p>This study has aimed to examine the principles of war with the purpose of examining how valid they are in modern warfare. Clausewitz theory about concentration of force and surprise combined with Jominis theory of concentration of force have been used to examine the outcome of the invasion of Normandy.</p> <p>The result show that the outcome is linked to the fulfillment of the principles and that the validity of the principles seem to stand their ground even in modern warfare. The results also point towards the need to examine the principles further.</p>		
<u>Nyckelord:</u>		
Jomini, operationskonst, Normandie, krigföringens-principer, Clausewitz.		

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	4
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	4
1.2 FORSKNINGSOVERSIKT	6
1.3 SYFTE OCH FORSKNINGSPRÅG	9
1.4 AVGRÄNSNING	10
1.5 DISPOSITION.....	11
2. TEORI.....	12
2.1 VAL AV TEORI.....	12
2.2 CARL VON CLAUSEWITZ	12
2.2.1 Kraftsamling	13
2.2.2 Faktorer inom kraftsamling	14
2.2.3 Övriga	14
2.2.4 Faktorer inom övriga	15
2.3 DISKUSSION OM CLAUSEWITZ TEORIER	15
2.4 OPERATIONALISERING AV BEGREPP	16
2.4.1 Hålla samman sina krafter	17
2.4.2 Reserver	17
2.4.3 Samtidighet	17
2.4.4 Förvirring	17
2.4.5 Missmod	17
2.4.6 Gynnsamma omständigheter	18
2.5 OPERATIONALISERING AV FAKTORER UR CLAUSEWITZ PRINCIPER	18
2.6 ANALYSVERKTYG BASERAT PÅ CLAUSEWITZ TEORIER	19
2.7 JOMINIS TEORI OM KRAFTSAMLING.....	20
2.7.1 Avgörande punkter.....	20
2.7.2 Reserver	21
2.7.3 Underrättelser	21
2.7.4 Hålla samman sina krafter	22
2.7.5 Defensivt och offensivt agerande.....	23
2.7.6 Övriga	23
2.8 DISKUSSION OM JOMINIS TEORI	23
2.9 OPERATIONALISERING AV JOMINIS TEORI.....	24
2.10 ANALYSVERKTYG BASERAT PÅ JOMINIS TEORI	25
2.11 HUR RESULTATET SKA TILLÄMPAS OCH FÖRSTÅS.....	26
3. METOD.....	26
3.1 FORSKNINGSDSIGN	26
3.2 RELIABILITET OCH VALIDITET.....	27
3.3 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	28
3.4 MATERIAL OCH KÄLLKRITIK	28
3.4.1 Empiriskt material	28
3.5 VAL AV FALL	30
4. ANALYS	31
4.1 SAMMANFATTNING AV INVASIONEN AV NORMANDIE	31
4.2 TYSKLANDS FÖRSVAR AV NORMANDIE	31
4.2.1 Hålla samman sina krafter	32
4.2.2 Reserver	32
4.2.3 Samtidighet	33
4.2.4 Förvirring	33

4.2.5 <i>Missmod</i>	34
4.2.6 <i>Gynnsamma omständigheter</i>	34
4.2.7 AVGÖRANDE PUNKTER.....	34
4.2.8 UNDERRÄTTELSE	35
4.2.9 DEFENSIVT OCH OFFENSIVT AGERANDE.....	35
4.2.10 ÖVERRASKNING	35
4.3 DE ALLIERADE.....	36
4.3.1 <i>Hålla samman sina krafter</i>	36
4.3.2 <i>Reserver</i>	36
4.3.3 <i>Samtidighet</i>	37
4.3.4 <i>Förvirring</i>	37
4.3.5 <i>Missmod</i>	37
4.3.6 <i>Gynnsamma omständigheter</i>	38
4.3.7 AVGÖRANDE PUNKTER.....	38
4.3.8 UNDERRÄTTELSE	38
4.3.9 DEFENSIVT OCH OFFENSIVT AGERANDE.....	39
4.3.10 ÖVERRASKNING	39
4.4 SAMMANSTÄLLNING AV ANALYSEN	39
5. AVSLUTNING	42
5.1 BESVARANDE AV FRÅGESTÄLLNINGEN.....	42
5.2 DISKUSSION.....	42
5.2.1 <i>Resultat</i>	42
5.2.2 <i>Teori- och metoddiskussion</i>	44
5.3 FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING	45
5.4 RELEVANSEN FÖR YRKESUTÖVNINGEN FÖR OFFICERARE.....	46
LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING	47
TRYCKTA KÄLLOR:	47
ARTIKLAR:	48
ELEKTRONISKA KÄLLOR	48
ÖVRIGA KÄLLOR	49

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Krigföringens principer återfinns redan i någon form i militärteoretikern Sun Tzus skrifter där vikten av vilseledning berörs.¹ I litteratur som används av den svenska försvarsmakten förekommer även ett antal utvalda principer som värderas högre. Två av dessa principer är *kraftsamling* och *övertäckning* men även ett antal andra principer som värderas högt förekommer.² Ett antal principer förekommer även i den amerikanska doktrinen som används idag och beskriver kortfattat hur dessa ska förstås ur ett amerikanskt perspektiv.³

Ett stort fokus bland militära tänkare har av naturliga skäl lagts på att försöka hitta sätt att uppnå seger i krig. Krigföringens principer är ett resultat av denna ambition att kunna formulera vägen till seger genom konkreta råd, regler och riktlinjer. Principerna är inte resultatet av en enskild individs tankar utan snarare en samling av olika militära teoretiker genom historien. Många av principerna används än idag i olika doktriner och har ansetts som tidlösa och allmängiltiga. Det råder dock en debatt där krigföringens principer ifrågasätts och kritiseras för att vara oprecisa, motsägelsefulla och ogiltiga. Debatten som råder mellan de som accepterat principernas existens handlar främst om antalet principer och vilka dessa principer är.⁴

Det existerar ett flertal andra debatter gällande principerna. En av dessa debatter rör vilken nivå principerna ska kunna tillämpas på. Vissa hävdar att de gäller för all verksamhet medan andra hävdar att principerna skiljer sig beroende på vilken nivå inom den militära organisationen som avses. Detta innebär att innehållet i principerna bör variera om dessa måste nivå anpassas då exempelvis strategisk övertäckning inte nödvändigtvis är detsamma som taktisk övertäckning.⁵

¹ Sun, Zi, *Krigskonsten*, Tukan förlag, Västra Frölunda, 2018, s. 11

² Försvarsmakten, *Arméregemente taktik*, Högkvarteret, Stockholm, 2013, s. 55-59

³ Joint Chiefs of Staff, *Doctrine for Joint Operations (Joint publication 3-0)*, Appendix A, Washington, 2017, s. 1-4

⁴ Widén, Jerker & Ångström, Jan, *Militärteorins grunder*, Försvarsmakten, 2005, s. 119-120

⁵ *Ibid.*, s. 121-122

En annan fråga som debatteras är vilka arenor principerna ska gälla för. Jomini hävdade exempelvis att de inte spelade någon roll vilken plats, tid eller typ av vapen som nyttjades. Smedberg menade däremot att luftkriget inte hade samma principer som krigföringen på marken.⁶ Debatten gällande antalet principer har pågått under lång tid. Jomini hade ursprungligen en princip medan von Rüstow hade 27 principer. Många doktriner innehåller ett varierande antal av principer och teoretiker har genom åren formulerat ett lika varierande antal principer men någon enighet i frågan har inte uppnåtts⁷

För att kunna hitta ett samband mellan utfallet av ett krig och efterlevnaden av principerna måste en systematisk empirisk undersökning göras. Enligt Keegan har detta inte gjorts vilket kan innebära att principernas giltighet kan ifrågasättas. Ett annat problem är att principerna måste vara mätbara om en empirisk undersökning ska kunna genomföras. Även begreppen måste preciseras då de är allt för abstrakta och hur dessa ska nyttjas är inte alltid klarlagt.⁸

Det finns även en oklarhet till hur man ska förhålla sig till principerna. Två utgångspunkter lyfts fram av Ångström och Widén där principerna antingen ska förstås som teori eller praktik. Som praktik avses principerna användas som ett hjälpmedel till framgång men detta medförde kritik. Kritiken riktas främst mot de fall när båda sidorna tillämpar principerna eller när fienden anpassar sig till den ena sidans tillämpning av principerna.⁹ Om principerna ska förstås som teori där utfallet kan förklaras av principerna uppstår andra problem. Det måste finnas ett tydligt samband mellan principerna och utfall vilket är svårt att påvisa. Även principernas innebörd är inte alltid helt klarlagt då exempelvis begrepp som *kraftsamling* inte tydligt definieras.¹⁰

Genom att undersöka två av principerna kan undersökningen möjligen bidra till ökad kunskap om principernas giltighet. Att undersöka principerna om *kraftsamling* och *övertäckning* är aktuellt inte minst ur ett svenskt perspektiv då dessa principer som tidigare nämnts förekommer i aktuell försvarsmaktslitteratur. Ur ett krigsvetenskapligt perspektiv finns det ett behov av att

⁶ Ångström & Widén, 2005, s. 122-123

⁷ Ibid., s. 123-126

⁸ Ibid., s. 141

⁹ Ibid., s 137-140

¹⁰ Ibid., s. 140-143

undersöka principernas giltighet för att skapa mer kunskap inom området och antingen stärka deras giltighet eller avfärda dem.

1.2 Forskningsöversikt

I Lanirs artikel om krigföringens principer beskriver han hur krigsmakter och militärteoretiker haft krigföringens principer som en självklar och grundläggande del i det militära tänkandet. Han nämner samtidig att det finns nutida teoretiker som ifrågasätter principernas användbarhet då de är så allmänna att de kan tillämpas på alla möjliga situationer. Han fortsätter med att presentera de olika synsätten på hur principerna ska förstås eller tillämpas enligt ett flertal olika militära tänkare. Lanir avfärdar inte principerna helt utan argumenterar istället för att dess kunskapsmässiga värde ska betraktas och användas. Han motsätter sig användandet av principerna som checklistor eller vetenskapliga regler men kritiserar samtidigt de som vill avfärda principerna helt. Istället vill Lanir att fler studier om principerna ska göras med målet att öka det kunskapsmässiga och utveckla metoder för att praktiskt tillämpa dem.¹¹

Vissa har en mer kritisk hållning till krigföringens principer. I Roxboroughs artikel riktar han skarp kritik till konceptet med krigföringens principer och menar att principerna är ett nödvändigt ont. Han fortsätter med att hävda att de inte kan användas som annat än riktlinjer i vissa situationer och att det inte går att giltig eller ogiltig förklara dem. De kan på sin höjd ses som mentala checklistor inför operationer menar han. Han fortsätter med att de militära generna är de som vågar tänka utanför de fastställda ramarna som principerna skapar. Principerna kan dock användas för de som inte har förmågan att tänka utan för givna ramar. En fara som Roxborough identifierar är risken att principerna för vissa blir absoluta sanningar för alla situationer och därför hämmar det innovativa tänkandet.¹² Vidare kritiserar han Clausewitz och

¹¹ Lanir, Zvi. "The 'Principles of War' and Military Thinking." *Journal of Strategic Studies* 16, no. 1 (March 1, 1993): 1-15

¹² Ian Roxborough. "Take the Principles With a PINCH OF SALT" 132, no. 10, Annapolis: united states naval, (October 1, 2005), s. 1-2

Jominis strävan efter att identifiera krigets natur och menar att något sådant inte är särskilt användbart. Även de många metaforer som återfinns i Clausewitz verk kritiserar för att vara oprecisa och inte till någon större hjälp.¹³

Ångström och Widén skriver i sin artikel att principerna fördes in i länders doktriner under 1900-talet där förklaringen var att enkla principer i kombination med massarméernas uppkomst var en nödvändighet. Denna föreställning är något som författarna hävdar inte stämmer då principerna började försvinna ur doktrinerna i anslutning till andra världskriget när rekryteringsbehovet var större. Två andra skäl var att officersutbildningarna blev längre under 1900-talet och att massarméerna har nästintill försvunnit medan principerna finns kvar i doktrinerna. Författarna uttrycker en viss förvåning över bristen på forskning inom principernas institutionalisering med hänsyn till den centrala roll de spelat inom västerländsk doktrinutveckling och militära tankar. I artikeln hävdas det att inga tydliga bevis på att efterlevnaden av principerna leder till seger samt att någon forskning inte gjorts som visar att principerna kan förklara utfallet av krig eller slag.¹⁴

Ångström & Widén skriver att systematiska empiriska studier måste göras i syfte att kunna fastslå om efterlevnaden av principerna kan förklara utfallet i krig, något som inte gjorts. Generationer av officerare har därmed utbildats och förlitats sig på något som inte prövats. För att kunna genomföra en studie måste principerna vara mätbara och väldefinierade då principerna allt för generella vilket gör dessa ointressanta när utfallen i krig ska förklaras. Vidare menar författarna att principernas oprecisa struktur och innehåll har lett till kritik samtidigt som detta inneburit att de kunnat leva kvar. Principerna är helt enkelt så generella att de genom detta blir tidlösa och kan appliceras på en mängd olika saker. Författarna menar att principernas institutionalisering följde utvecklingen inom officerskåren när denna professionaliserades. Genom stabsutbildning och akademisering växte principerna fram som en form av planeringshjälpmedel när stabsofficerskårens identitet formades.¹⁵

¹³ Roxborough, 2005, s. 2-4

¹⁴ Ångström, Jan, and J. J. Widén. "Adopting a Recipe for Success: Modern Armed Forces and the Institutionalization of the Principles of War." *Comparative Strategy* 31, no. 3 (July 1, 2012), s. 263-264

¹⁵ *Ibid.*, s. 279-283

I Arquilla och Nomuras artikel beskrivs den historiska debatten mellan kritikerna och förespråkarna av formella principer. De nämner hur Clausewitz kritiserar Jominis ståndpunkt gällande krigföringens principer som något absolut. I grunden anser författarna att skillnaderna kan förklaras med de olika synsätten på världen som fanns mellan upplysningens rationella anhängare som menade att nästan allt kan förklaras med vetenskapen och romantikens anhängare som menade att så inte var fallet. De fortsätter med att beskriva Jominis påverkan på det nordamerikanska tänkandet gällande principer för krigföringen och även idag fortsätter principerna att vara aktuella för den amerikanska försvarsmakten. Författarna uppger att Clausewitz budskap missförståtts och formats in i Jominis tankeram då Jomini tillskillnad från Clausewitz var mer tydlig och mer konkret i sina tankar om krig. Genom att förstå Clausewitz tankar på det sätt de var ämnade att förstås anser författarna att många värdefulla insikter kan fås som kan vara till hjälp i dag och i framtiden när konflikter ska förstås och hanteras.¹⁶

I en artikel av Weissmann & Ahlström hävdar författarna att krigföringens principer tenderar till att bidra till ett mer offensiv synsätt bland officerskåren. De hävdar att principerna i kombination med ett flertal andra faktorer är mer belönande gentemot en offensiv hållning jämfört mot en mer defensiv sådan.¹⁷ Principer som flexibilitet, överraskning och initiativ är exempel på principer som uppvisar en partisk böjning för det mer offensiva. Författarna menar även att de mer offensiva delarna i den omfattande floran av militärteori förordas över de mer defensiva.¹⁸ Denna artikel tyder på att principerna kan hämma det militära tänkandet och skapa ett tunnelseende där begränsningar kan leda till ett mer enkelspårigt och icke flexibelt tanke-mönster.

Likt Roxborough är även Hanley kritiskt inställd till krigföringens principer. Han menar att begreppet principer kan förstås som en form av lag eller kraft där utfall kan förutses. Därför föreslås en omdefiniering av begreppet principer till termer och att ett större fokus på militärhistoria bör finnas för att förstå dessa termer. Principerna leder till att krig ses som en teknisk utmaning som kan lösas med hjälp av principerna på samma sätt som en användarmanual kan

¹⁶ Arquilla, John, and Ryan Nomura. "Three Wars of Ideas About the Idea of War." *Comparative Strategy* 34, no. 2 (March 15, 2015), s. 186-188

¹⁷ Weissmann, Mikael, and Peter Ahlström. "Mirror, Mirror on the Wall, Who Is the Most Offensive of Them All? – Explaining the Offensive Bias in Military Tactical Thinking." *Defence studies* 19, no. 2 (2019), s. 170-172

¹⁸ *Ibid.*, s. 175-178

vara behjälplig hävdar han. Inom exempelvis asymmetrisk krigföring är fasta och formella principer inte användbara då dessa inte passar in. Vidare menar han att principerna ofta används för att studera historiska fall i utbildningssyfte och skapar därmed illusionen av att principerna står för en form av logik som styr kriget. Hanley anser att ett större fokus på att studera historia hade varit önskvärt i syfte att bredda det militära tänkandet. Avslutningsvis menar Hanley att de termer som kallas principer kan förklara eller sammanfatta en viss händelse men bara om man tar dem för vad de är och inte ser dem som absoluta lagar som står över slumpen, friktioner, krigets dimma och den intellektuella och moraliska sammansättningen på både befälhavare och deras manskap.¹⁹

1.3 Syfte och forskningsfråga

Syftet med denna uppsats är att undersöka om två av krigföringens principer är giltiga i modern krigföring genom att undersöka utfallet av invasionen av Normandie under den sjätte juni 1944 på operativ nivå. Genom att analysera fallet med stöd av utvalda principer som förekommer i bland annat svensk försvarsmakts litteratur kan ökad kunskap om principernas förmåga att förklara utfall förväntas.²⁰ De principer som avses prövas är Clausewitz princip om kraftsamling och överraskning samt Jominis princip om kraftsamling.

Principerna förekommer i ett flertal andra doktriner och militärteoretikers verk samt anses av vissa som tidlösa och universella.²¹ Motiveringen till att pröva dessa teoretikers principer är att de som tidigare nämnts förekommer ibland annat svensk försvarsmakts litteratur och bör därför undersökas samt att ytterligare kunskap kan tillföras krigsvetenskapen genom att pröva dessa. Bristen på systematiska undersökningar och oklarheten gällande nivån principerna kan användas på ger ytterligare motivering till att pröva de två principerna.

¹⁹ Brian Hanley. "THE PRINCIPLES OF WAR: USES & ABUSES." *United States Naval Institute. Proceedings* 132, no. 10 (October 1, 2005), s. 46-50

²⁰ Försvarsmakten, 2013, s. 55-59

²¹ Ångström & Widén, 2005, s. 123-125

Forskningsfrågan som uppsatsen avser att svara på är:

- *Hur giltiga är Clausewitz principer om överraskning och kraftsamling samt Jominis princip om kraftsamling i modern krigföring?*

För att kunna svara besvara den ställda forskningsfrågan behöver tre delfrågor ställas. Dessa frågor är:

- *Vilka faktorer kan identifieras i Clausewitz principer om överraskning och kraftsamling?*
- *Vilka faktorer kan identifieras i Jominis princip om kraftsamling?*
- *Vilka av faktorerna kan identifieras i invasionen av Normandie?*

1.4 Avgränsning

Uppsatsen kommer i huvudsak undersöka de händelser och åtgärder som inträffade under dagen D den 6 juni 1944. Syftet med denna avgränsning är att anpassa arbetet till de tidsramar och begränsningar som finns för denna uppsats. I det fall där det är motiverat att beröra information utanför denna tidsavgränsning i syfte att redovisa information som är vital kommer detta att göras med tillhörande motivering.

Undersökningen kommer avgränsas till den operativa nivån vilket motiveras av att principerna inte nödvändigtvis kan tillämpas på samma sätt oavsett nivå. Överraskning på operativ nivå kan skilja sig från överraskning på taktisk eller strategisk nivå. Syftet med att begränsa undersökningen till operativ nivå är att omfattningen annars blivit för stor.

Undersökningen kommer att begränsas till att enbart pröva principerna överraskning och kraftsamling. Motiveringen till denna avgränsning är att omfattningen hade blivit alldeles för stor om samtliga principer prövats.

Modern krigföring

Att fallet är över 70 år gammalt kan leda till att kategoriseringen modern krigföring kan ifrågasättas. Motiveringen till varför fallet kan kategoriseras som modernt bygger inte på tidsaspekten utan snarare hur krigföringen har genomförts. Vissa delar in krigföringen i olika generationer där exempelvis den tredje generationens krigföring berör manöverkrigföring vilket började utvecklas i slutet på första världskriget medan exempelvis den fjärde generationen berör en form av utvecklad gerillakrigföring.²² Även den svenska försvarsmakten nyttjar sig av begreppet manöverkrigföring vilket tyder på dess aktualitet.²³ Då fallet mestadels berör den tredje generationens krigföring kommer därför fallet betraktas som modernt.

1.5 Disposition

I det första kapitlet har problemformuleringen och forskningsöversikt kopplat till den beskrivits. Syftet, frågeställningen och avgränsningar presenteras som avser att beröra den uppfattade kunskapsluckan.

Det andra kapitlet redovisas det teoretiska ramverket som skapats av Clausewitz och Jominis verk. Här beskrivs även de centrala begreppen i uppsatsen och hur dessa används i uppsatsen. Slutligen presenteras operationaliseringen av teorin genom ett schema som beskriver analysverktyget.

Det tredje kapitlet beskriver metoden och hur den används i uppsatsen. Här beskrivs även uppsatsens reliabilitet och validitet. Kapitlet innehåller även en material- och källkritisk diskussion där identifierad kritik utifrån uppsatsförfattarens sida och även motivering till varför materialet valts.

Det fjärde kapitlet omfattar analysen där de två operationaliserade principerna prövas mot fallet. Genom att dela upp principernas tillämpning på den tyska respektive den allierade sidan kan en jämförelse genomföras. Denna jämförelse redovisas sedan i separata tabeller som sedan ligger till grund för den fortsatta diskussionen.

²² Ångström, Jan & Widén, Jerker, *Contemporary military theory: the dynamics of war*, Routledge, Milton Park, Abingdon, Oxon, 2015, s. 30-31

²³ Försvarsmakten, 2013, s. 35-41

Det femte kapitlet innehåller diskussionen om resultatet och hur det ska förstås. Vidare diskuteras den valda metoden och vilka svårigheter samt möjligheter som funnits med metoden. Här föreslås även framtida forskning på ämnet som identifierats under arbetets gång. Avslutningsvis redovisas relevansen för yrkesutövningen i detta kapitel.

2. Teori

2.1 Val av teori

I uppsatsen har teorier från både Clausewitz och Jomini nyttjas då dessa allmänt anses som relativt välkända inom det krigsvetenskapliga fältet samt att de ofta nämns inom dessa sammanhang. Båda har dessutom välutarbetade verk inom ramen för krigföringen. Valet att nyttja två principer beskrivna av Clausewitz och endast en princip beskriven av Jomini måste dock klargöras. Jomini ägnade större delen av sitt verk åt att beskriva den *fundamentala principen* där *övertäckning* ingick som en faktor i hur denna princip kunde uppnås.²⁴ Clausewitz beskriver tillskillnad från Jomini principen om *kraftsamling* och *övertäckning* som två separata principer och ägnar inte en stor del av sitt verk åt dessa principer samt saknar det djup som Jomini åstadkommer.²⁵ Att nyttja Clausewitz princip om *övertäckning* motiveras med att denna princip som tidigare nämnts ingår som en faktor i Jominis princip om *kraftsamling*.

2.2 Carl von Clausewitz

En del av det teoretiska ramverket som använts i uppsatsen är Carl von Clausewitz principer om *övertäckning*²⁶ och *kraftsamling*²⁷. Motivering till nyttja de två principerna är att de även förekommer inom Försvarmaktens reglementen och är därför aktuella då principerna återfinns i litteratur om modern krigföring.²⁸ Clausewitz teoretiska perspektiv berör enbart krigföring på land och inte marinkrigföring vilket kan föranleda till kritik om teorins tillämpning på

²⁴ Jomini Antoine-Henri de, *art of war*, 2004

²⁵ Clausewitz, Carl von, *om kriget*, Bonnier fakta, Stockholm, 1991, s. 168-171; 174-179

²⁶ Clausewitz, 1991, s. 168-171

²⁷ Ibid., s. 174-179

²⁸ Försvarmakten, 2013, s. 57-59

det aktuella fallet som omfattar krigföring på land, sjö och luft.²⁹ Clausewitz ansåg att allmänna principer var värdelösa om syftet med dessa var att förutspå utfallet av krig eller slag. Han ansåg dock att principerna kunde användas som ett analysverktyg av historiska slag. Detta skiljer sig från andra militära teoretiker som exempelvis Antoine Henri Jomini eller Liddell Hart som lyfte fram principerna som riktlinjer.³⁰

2.2.1 Kraftsamling

En princip som Clausewitz nämner är vikten av att ”*hålla samman sina krafter*”. Med detta menar han att huvudstyrkan ska hålla ihop och inget bör skiljas från denna om inte skälet är tvingande. Syftet med denna princip är att sträva efter att förbli numerärt överlägsen och därigenom uppnå lokal överlägsenhet mot en viss punkt. Clausewitz är noga med att understryka att konsekvenserna av att följa denna princip inte är given i varje krig utan ändrar sig beroende på vilka medel som används och vilka mål som upprättas. Han menar även att sammanhållning av stridskrafterna ska vara normen och splittringen av dessa som en avvikelse som kräver en motivering till varför det görs.³¹

Clausewitz fortsätter att utveckla sina tankar om kraftsamling genom att diskutera utifrån användningen av trupperna kopplat till tidsaspekten. Han hävdar att en större numerär överlägsenhet inte nödvändigtvis är framgångsfaktor sett över en längre tid. Argumentet som används är att en större styrka utan *reserver* som sätts in samtidigt mot en mindre styrka kommer att bli utmattad. En fiende som har en utvilad reservstyrka med högt stridsvärde som fortfarande är numerärt mindre än motparten har en fördel jämfört med en numerärt överlägsen men utmattad styrka med lågt stridsvärde. En god stridsekonomi uppnås genom att använda de resurser som finns till förfogande på ett mer långsiktigt sätt och att sammanhållet men inte samtidigt använda sig av de trupper som finns samt att avdela reserver.³²

En annan viktig del som Clausewitz berör är *samtidigheten*. Här menar han att de styrkor som finns tillgängliga för ett strategiskt syfte måste användas samtidigt för just detta. Dessa måste

²⁹ Clausewitz, 1991, s. 11

³⁰ Ibid., s. 12

³¹ Ibid., s. 174

³² Clausewitz, 1991, s. 175-176

koncentreras till en handling och ett moment för att det ska vara meningsfullt. Vidare menade han att tidsaspekten påverkade den taktiska nivån på ett annorlunda och mer direkt sätt än den strategiska nivån. Enligt Clausewitz var anledningen till denna skillnad att förband på den taktiska nivån försvagades i takt med nyttjandet av dem.³³

2.2.2 Faktorer inom kraftsamling

De tre faktorer som identifierats och kommer ligga till grund för operationaliseringen i teorin om kraftsamling är:

- *Hålla samman sina krafter*
- *Reserver*
- *Samtidighet*

2.2.3 Överraskning

Clausewitz berör principen om överraskning i ett kapitel där han diskuterar dess effekt och natur i förhållande till de olika nivåerna inom krigföringen. Han beskriver överraskning som en princip som alla parter strävar efter och som ligger till grund för alla företag då överlägsenhet på den avgörande punkten annars inte är möjlig. Den psykologiska effekten genom *förvirring* och *missmod* hos motståndaren anser han vara en direkt effekt av framgång genom överraskningen. Clausewitz riktar även kritik mot principen om överraskning genom att slå fast att väsentliga framgångar genom överraskning i krig och att överraskningen som sådan sällan lyckades fullständigt. Detta berodde på att den militära organisationen som sådan var allt för icke flexibel menade han. Han särskilde dock mellan överraskningens effekter på taktisk nivå och strategisk nivå där den passade bättre på den taktiska nivåns begränsning inom tid och rum. På den strategiska nivån var överraskning lättare att genomföra ju närmare åtgärderna låg den taktiska delen och svårare desto närmare de kom politiken.³⁴

³³ Clausewitz, 1991, s. 179

³⁴ Ibid., s. 168-169

Vidare i diskussionen om principen om överraskning hävdar Clausewitz att överraskning som lättare kan uppnås minskar samtidigt verkan av den och ju svårare det är att uppnå överraskning desto större blir verkan. Han menade att överraskning kan nyttjas men man bör inte förlita sig på de förväntade effekterna av den. Överraskningen berodde inte enbart på god ledning utan även av *gynnsamma omständigheter* som sällan uppträder och är svåra att skapa. En iakttagelse som Clausewitz redovisar är att det är bara den som dikterar villkoren och agerar rätt som kan överraska. Felaktiga åtgärder i ett försök att överraska kan mycket väl leda till stora motgångar menade han. Samtidigt nämner han att parten med de bättre förutsättningarna kan nyttja principen om överraskning till att vinna framgångar där utfallet egentligen borde vara ett misslyckande.³⁵

2.2.4 Faktorer inom överraskning

Tre faktorer som kommer nyttjas under operationaliseringen har kunnat identifieras i teorin om överraskning. Dessa faktorer är:

- *Förvirring*
- *Missmod*
- *Gynnsamma omständigheter*

2.3 Diskussion om Clausewitz teorier

Clausewitz teori skapades i en tid då krigföringen såg annorlunda ut än vad den gör idag. Vissa menar att krigföringens principer är tidlösa och universella vilket innebär att de kan användas i alla typer av situationer och inte enbart för enskilda slag eller krig.³⁶ Denna syn på principerna innebär att dessa bör kunna användas för att förklara alla fall inom ramen för krigföring och förutspå utfallet av framtida krig. Som tidigare nämnts skiljer sig Clausewitz syn

³⁵ Clausewitz, 1991, s. 169-171

³⁶ Ångström & Widén, 2005, s. 123

på denna punkt då han ansåg att de kunde fungera som analysverktyg på historiska fall men inte för att förutspå framtida utfall.³⁷

En annan motivering till varför teorin är lämplig är att den skapades långt innan själva fallet vilket gör det intressant att pröva om den kan nyttjas mot ett mer sentida fall. Det faktum att principerna brutits ut från ett större verk kan motivera kritik gällande valet att enbart nyttja delar av ett större teoretisk verk istället för verket som sådant. Avgränsningen motiveras med att delarna som valts behandlar principer som även förekommer i modern militär litteratur vilket visar på en kontinuitet och att de fortfarande ses som användbara.³⁸ De har även förekommit i ett flertal doktriner och teorier av erkända militärteoretiker vilket visar på en bred användning av dessa inom teorin.³⁹ En kritik som kan framföras är det faktum att det inte framgår om samtliga faktorer måste uppfyllas för att principerna ska anses vara uppfyllda eller om enbart en faktor räcker. Då detta inte framgår av Clausewitz kommer inget sådant krav att ställas utan enbart redovisa vilka faktorer som identifierats och till vilken grad principerna efterlevs.

2.4 Operationalisering av begrepp

De centrala begreppen är inte alltid tydliga med vad de avser att behandla. Därför uppstår behovet av att förtydliga och definiera de förekommande begreppen som ett led i transparensen för denna undersökning. Definitionerna ska inte ses som exakta definitioner utan snarare som riktlinjer för den tolkning som används på det empiriska materialet. Syftet är att inte göra definitionerna för snäva eller för breda vilket öppnar upp för ett större mått av tolkning. Definitionen av centrala begrepp beskriver därför hur författaren har uppfattat och nyttjat sig av de faktorer som tagits fram.

³⁷ Clausewitz, 1991, s. 12

³⁸ Försvarsmakten, 2013, s. 55-59

³⁹ Ångström & Widén, 2005, s. 124-125

2.4.1 Hålla samman sina krafter

Att koncentrera styrkor som avses användas inom ett specifikt operationsområde på ett sådant sätt att de kan riktas mot en avgörande punkt och samlat påverka denna punkt kommer att utgöra definitionen av att hålla samman sina krafter.

2.4.2 Reserver

Reserver avser delar av styrkor som inte är direkt involverade i huvudstyrkans strider men är grupperade i nära anslutning till dessa i syfte att kunna nyttjas vid ett senare tillfälle inom ramen för den operativa nivån. Inga krav på avstånd eller tidsförhållanden kommer att definieras då det inte anses möjligt att göra. Istället är det syftet med den avdelade styrkan som avgör om kriteriet för reserver uppnåtts.

2.4.3 Samtidighet

Definitionen av samtidighet är att de styrkor som avses nyttjas i en operation inte nödvändigtvis används exakt samtidigt utan snarare i anslutning till operationen. Exempel på detta är att styrkor som i närtid kommer att ansluta till pågående strider och styrkor som är i strid kan anses som samtidiga. Styrkor som kvarhålls utan tydlig tidsplan för anslutning till pågående operation kan däremot inte anses uppfylla kriteriet för samtidighet.

2.4.4 Förvirring

Förvirring definieras som ett tillstånd där bristande eller felaktigt informationsunderlag resulterar i suboptimala beslut vilka direkt eller indirekt påverkar utfallet av operationen.

2.4.5 Missmod

Missmod definieras som brist på vilja att fortsätta slåss på operativ nivå.

2.4.6 Gynnsamma omständigheter

Denna faktor avser omständigheter som direkt gynnar den sida som avser att överraska. Dessa omständigheter som kommer att undersökas i detta arbete är terräng, stridsvärde, väder, tidsaspekter och styrkeförhållanden.

2.5 Operationalisering av faktorer ur Clausewitz principer

För att kunna göra Clausewitz principer mätbara måste de faktorer som identifierats i teorin omarbetas till ett analysverktyg. Indikatorer till varje identifierad faktor har därefter tagits fram i syfte att kunna identifiera de delarna i empirin som är relevanta. Arbetet med att ta fram indikatorer har skett genom att granska och tolka det Clausewitz uttryckte om varje faktor och dess kontext. En avvägning mellan att göra indikatorerna konkreta eller generella har gjorts då Clausewitz beskriver principerna på ett mycket generellt sätt vilket innebär att hänsyn måste tas till denna realitet. Verktyget bygger på att indikatorerna eftersöks under textanalysen och besvaras med *ja* om indikatorn förekommer i texten eller *nej* om indikatorn inte kan påträffas.

2.6 Analysverktyg baserat på Clausewitz teorier

Oberoende variabler	Faktorer	Indikatorer
Kraftsamling	1. Hålla samman sina krafter	1. Enheter avsedda för operationen avdelas inte till andra områden än operationsområdet eller dess omedelbara närhet utan tydlig motivering.
	2. Reserver	1. Enheter nyttjas på ett sådant sätt medvetet som främjar den långvarig uthållighet.
	3. Samtidighet	1. Enheter befinner sig inom eller i nära anslutning till operationsområdet och kan användas inom en rimlig tidsram vilket bedöms från fall till fall.
Överraskning	1. Förvirring	1. Beslut tas på felaktig information. 2. Beslut tas på bristande information.
	2. Missmod	1. Moralen anses så låg av befäl på operativ nivå att detta påverkar striderna direkt.
	3. Gynnsamma omständigheter	1. Terräng som gynnar anfallaren eller försvararen exempelvis höjder, växtlighet eller fortifikationer. 2. Stridsvärde på de stridande enheterna exempelvis förnödenhetssituation eller verksamhet som påverkar negativt. 3. Väder som påverkar enheterna. 4. Tidsaspekter där enheterna kan få exempelvis förstärkningar eller förnödenheter skickade till sig. 5. Styrkeförhållanden mellan de stridande parternas enheter i mängd samt förutsättningar i form av skydd.

2.7 Jominis teori om kraftsamling

I Jominis verk *art of war* beskriver han det han kallar ”den fundamentala principen” vilket måste följas och bestod av följande maximer:

“1. To throw by strategic movements the mass of an army, successively, upon the decisive points of a theater of war, and also upon the communications of the enemy as much as possible without compromising one's own.

2. To maneuver to engage fractions of the hostile army with the bulk of one's forces.

3. On the battle-field, to throw the mass of the forces upon the decisive point, or upon that portion of the hostile line which it is of the first importance to overthrow.

4. To so arrange that these masses shall not only be thrown upon the decisive point, but that they shall engage at the proper times and with energy.”⁴⁰

Jomini insåg att denna princip inte kunde undgå kritik då den var väldigt enkelt formulerad och att enbart säga att kraftsamla styrkorna mot den avgörande punkten inte var tillräckligt. Det fanns ett uppenbart behov av att klargöra vad begreppet *avgörande punkt* faktiskt var. Detta behov skulle därför tillgodoses med en förklaring till hur principen var tänkt att tillämpas.⁴¹ För att uppfylla den fundamentala principen behöver således ett antal faktorer tas hänsyn till.

2.7.1 Avgörande punkter

Den första faktorn som identifierats är *avgörande punkter* där ett flertal olika former av punkter finns. Jomini delar upp de olika formerna av punkter efter hur viktiga de anses vara och var de befinner sig. Huvudstäder ansåg Jomini att de alltid var avgörande punkter då makten och kommunikationslinjerna utgick från dessa städer. Han skiljer även på punkter som beror

⁴⁰ Jomini, 2004, s. 70

⁴¹ Ibid., s. 71

på motståndaren och geografiska punkter där terrängen styr punktens värde. De punkter som styrs av motståndaren ansåg han vara flankerna om motståndaren var stark vilket ger möjlighet att avskära denne från exempelvis logistikkedjan. Om motståndaren var svag eller översträckt så var den avgörande punkten i dess mitt vilket skulle resultera i en delning av motståndarens styrkor. De avgörande punkterna på slagfältet summerade han i tre punkter:

1. Förhållandena i terrängen.
2. De lokala förhållandena i relation till de slutgiltiga strategiska målet.
3. Vilka positioner som ockuperas av respektive styrka.⁴²

2.7.2 Reserver

Den andra faktorn som identifierats är *reserver* vilket Jomini ansåg vara viktigt i modern krigföring. Enligt Jomini önskade sig chefer på alla nivåer att reserver fanns att tillgå. Reserver att nyttja bör finnas på divisionerna, armékåren, arméerna och staterna menade han. Jomini delade upp reserverna i två distinkta former där den första var reserver avsedda att nyttjas direkt på slagfälten. Den andra delen bestod av de som genomförde rekrytering och stöttade armén på andra sätt men dessa kunde även utgöra en reserv på strategisk nivå och hålla viktiga punkter som ansågs viktiga i kriget. Reserver kunde med fördel placeras mellan fronten och dess logistikbaser då dessa kunde stötta svaga delar i linjerna när armén tvingades in i en mer defensiv roll. Detta innebar även att reserverna inte befann sig för långt bort vilket skulle minska användbarheten av dessa.⁴³

2.7.3 Underrättelser

Underrättelser är den tredje faktorn som identifierats där Jomini menar att det bästa sättet att genomföra rörelser var när information om fiendens förehavanden införskaffats. Underrättelseverksamheten kunde genomföras med hjälp av fyra olika metoder. De fyra metoderna som anges är spionage, spaning med lättroliga enheter, förhör av krigsfångar och den sista metoden rör skapandet av hypoteser om möjliga scenarier som skulle kunna inträffa. Jomini var-

⁴² Jomini, 2004, s. 85-88

⁴³ Ibid., s. 133-135

nade dock om tillförlitligheten gällande den anskaffade informationen då exempelvis information från krigsfångar skulle tas med försiktighet och spaning inte alltid gav hela bilden utan endast en mindre del av den. Han summerade det hela i fyra punkter:

1. En general ska inte förbise några möjligheter till att anskaffa information om fiendens rörelser och bör därför tillämpa de ovan nämnda metoderna.
2. Genom att nyttja metoderna i stor skala kan värdefull information återfinnas bland information som kan vara både motsägelsefull och undermålig.
3. Okritisk tillförlit ska inte tillämpas på någon av metoderna.
4. Då exakt information är omöjlig att få tag på bör en general inte agera utan att först ha utarbetat flera alternativa handlingsmöjligheter baserade på sannolika hypoteser.⁴⁴

2.7.4 Hålla samman sina krafter

Den fjärde faktorn är det Jomini kallar ”*zone of operations*” och avser en del av ett större område där kriget pågår. Jomini nämner termen operationslinjer vilket är en mindre del av zonen där armén genomför sin verksamhet. Jomini nämner bland annat dubbla operationslinjer vilket innebär att armén rör sig uppdelat på två vägar medan enkla operationslinjer innebär att den rör sig samlad. Vidare nämner han att det finns både yttre och inre operationslinjer. Yttre operationslinjer innebär att man delar på styrkan för att möta ett flertal av fiendens kraftsamlingar eller då man anfäller fiendens båda flanker samtidigt. Inre operationslinjer innebär att styrkan behålls samlad för att möta flera fientliga styrkor samtidigt och ger möjlighet att snabbare kraftsamla inom en kortare tidsram.⁴⁵ Denna faktor kommer härnäst benämnas som ”*hålla samman sina krafter*” då andemeningen tyder på att kraftsamlingen uppnåddes om styrkan var samlad.

⁴⁴ Jomini, 2004, s. 168-174

⁴⁵ Ibid., s. 100-104

2.7.5 Defensivt och offensivt agerande

Den femte faktorn är defensivt och offensivt agerande. Jomini ansåg att offensivt agerande på taktisk nivå inte var lika fördelaktigt då ett flertal hinder måste överkommas innan den anfallande parten nådde den försvarande och därför vägde fördelarna och nackdelarna relativt jämt. På den strategiska nivån var den däremot mer fördelaktig då striderna förlades till fiendens territorium. Fördelen för en försvarande part var dock att fortifikationer och terräng kunde nyttjas i försvaret och på så vis utgöra ett större hinder för en anfallare. Att försvara kunde även det ha stora fördelar om en försvarare kunde åstadkomma hinder för motståndaren. Genom att fördröja en motståndare kunde en försvarare försvaga den anfallande parten genom utnötning. Enligt Jomini fick en försvarare inte bli passiv utan slå mot motståndarens svagare delar när tillfälle till detta uppstod.⁴⁶

2.7.6 Överraskning

Den sjätte faktorn som identifierats är *överraskning* där Jomini ansåg att en storskalig överraskning var mycket svårt att genomföra med hänsyn till den tekniska utvecklingen. För att kunna uppnå överraskning behövde motparten bortse från nyttjandet av förvarningsposter. Jomini ansåg att uppnå överraskning inte enbart innebar att motståndaren var helt oförberedd på strid och inkapabel till att slåss. Överraskning kunde uppnås genom att anfalla mot en avsedd punkt innan motståndaren lyckats förbereda sig mot anfallet. Jomini ansåg även att goda kunskaper om fiendens förläggning var en förutsättning för en lyckad överraskning ska kunna genomföras. Han ansåg även att ett anfall måste ske när detta inte förväntas ske.⁴⁷

2.8 Diskussion om Jominis teori

Jomini hade en princip vilket han kallade den fundamentala principen.⁴⁸ Denna princip bygger som tidigare nämnts på ett antal faktorer. Själva teorin är väldigt generell och måste därför operationaliseras för att kunna användas i undersökningen. Kritik kan framföras mot att teorin

⁴⁶ Jomini, 2004, s. 72-74

⁴⁷ Ibid., s. 165-166

⁴⁸ Ibid., s. 70-71

är svår att pröva på grund av den är så generell. Jomini har visserligen bidragit med exempel men dessa exempel rör främst formationer.⁴⁹ Det ska även uppmärksammas att Jomini inte ansåg krig som vetenskap utan som en konst och att många faktorer påverkar utfallet av krig.⁵⁰ Detta påstående är intressant då faktorer som inte nämns kan resultera i att resultatet av analysen skiljer sig om hänsyn till ytterligare faktorer hade tagits. För att inte omöjliggöra en upprepning av undersökningen kommer därför endast de faktorer som identifierats i Jominis teori att tas hänsyn till.

2.9 Operationalisering av Jominis teori

I strävan efter att göra Jominis teori mätbart har en operationalisering gjorts där ett analysverktyg tagits fram baserat på de faktorer som identifierats. Indikatorerna baserade på faktorerna kommer att eftersökas i empirin i syfte att besvara frågeställningen. Även Jominis teori är relativt generell vilket innebär att ett avvägande mellan det generella och konkreta gjorts. Verktöget bygger på att indikatorerna eftersöks under textanalysen och besvaras med *ja* om indikatorn förekommer i texten eller *nej* om indikatorn inte kan påträffas.

⁴⁹ Jomini, 2004, s. 188-195

⁵⁰ Ibid., s. 321

2.10 Analysverktyg baserat på Jominis teori

Oberoende variabel	Faktorer	Indikatorer
Kraftsamling	Avgörande punkter	1. Har anfall riktats mot en punkt som kan anses påverkat utfallet?
	Reserver	1. Har tillgång till reserver inom operationsområdet funnits?
	Underrättelser	1. Har spionage förekommit i anslutning till operationen? 2. Har spaning nyttjats inom ramen för operationen? 3. Har krigsfångar förhörts?
	Hålla samman sina krafter	1. Har styrkorna varit samlade för att kraftsamlat mot en fientlig punkt?
	Defensivt och offensivt agerande	1. Har det förekommit försök att hindra fienden genom att skapa hinder? 2. Har ett motanfall genomförts? 3. Har skapade hinder påverkat utfallet?
	Överraskning	1. Har fienden varit oförberedd på ett anfall? 2. Har anfallet skett på en oväntad plats?

2.11 Hur resultatet ska tillämpas och förstås

Resultatet redovisas genom att fastställa om faktorerna påträffats i empirin och därefter redovisas resultatet av principernas giltighet. Om samtliga faktorer som ingår i principen påträffats anses principen vara *uppfylld*. Är inte samtliga faktorer påträffade anses principen som *delvis uppfylld*. Påträffas inga av faktorerna är principen *inte uppfylld*. Slutligen jämförs resultatet med utfallet och därefter diskuteras principernas giltighet kopplat till utfallet.

3. Metod

3.1 Forskningsdesign

Denna uppsats använder sig av en teorikonsumerande ansats där fallet är det som står i centrum av undersökningen. Avsikten med ansatsen är att komma fram till om giltigheten i krigföringens principer stärks eller försvagas.⁵¹ Då denna uppsats utgår från två existerande teorier och undersöker om empirin kan bekräfta eller avfärda teorin är ansatsen därför även deduktiv.⁵² Sättet teorin kommer att prövas på är genom en kvalitativ enfallstudie på invasionen av Normandie där vikten ligger på att tydligt avgränsa det som ingår i fallet och vad som inte ingår.⁵³ Metoden lämpar sig väl i denna uppsats då målet är att pröva giltigheten för krigföringens principer mot ett historiskt väldokumenterat fall.

Med hänsyn till att det empiriska materialet består av ett antal böcker är metoden kvalitativ textanalys lämplig materialet består av text som kan behöva tolkas. Genom en noggrann läsning av textens olika delar, dess kontext och helheten kan det som är väsentligt tas fram.⁵⁴ Denna metod nyttjas även på Clausewitz och Jominis teorier med avsikten att identifiera de

⁵¹ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017, s. 42-43

⁵² Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2003, s. 35

⁵³ Ibid., s. 56-57

⁵⁴ Esaiasson et al, 2017, s. 211-212

indikatorer i de båda principer som används i denna undersökning. Dessa indikatorer kommer därefter att eftersökas i den aktuella empirin.

En fallstudie är även lämpligt då det medger en möjlighet att studera något på djupet och i de fall där undersökningen utförs av någon som arbetar på egen hand. Hur resultatet av en fallstudie är generaliserbart är dock beroende av hur likt fallet är andra motsvarande fall.⁵⁵ För att undersökningen ska ha något värde måste resultatet även kunna upprepas eller tillämpas exempelvis på andra fall genom att nyttja samma analysverktyg.⁵⁶

Den kritik som kan framföras mot att använda en kvalitativ textanalys är risken att förlora det objektiva synsättet vilket kan försvåra upprepningen av undersökningen vilket kan leda till en minskad trovärdighet. Transparensen är därför vital vilket bygger på spårbarheten i undersökningen.

3.2 Reliabilitet och validitet

Reliabiliteten bygger på att datan som används i en undersökning är tillförlitlig. Detta begrepp berör sättet data insamlats på, hur detta har använts och bearbetats. Om undersökningen kan upprepas med samma resultat av andra indikerar detta på en hög reliabilitet.⁵⁷ Reliabiliteten i denna undersökning har främst berört analysinstrumentets utformning. Detta medför att undersökningen kan upprepas på samma eller andra fall. Denna undersökning har strävat efter att följa kravet på reliabilitet genom att öppet redovisa vad som undersökts. Transparensen skapas genom att tydligt redovisa och motivera löpande genom uppsatsen på ett spårbart sätt vilket öppnar det för möjligheten andra att upprepa undersökningen. Genom att även redovisa den kritik som kan riktas mot undersökningen och identifierats under arbetsprocessen ökar tydligheten och strävan efter ett objektiva förhållningsätt.

⁵⁵ Bell, Judith, *Introduktion till forskningsmetodik*, 4., [uppdaterade] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2006, s. 20-21

⁵⁶ Jensen, Tommy & Sandström, Johan, *Fallstudier*, Upplaga 1:1, Studentlitteratur, Lund, 2016, s. 64-66

⁵⁷ Johannessen & Tufte, 2003, s. 28-29

Validiteten bygger på att data som används är relevant och representerar det fenomenet som ska undersökas. Det är vitalt att de indikatorer som används i operationaliseringen stämmer överens med de teoretiska definitioner som finns. Det innebär helt enkelt att det som mäts är det som uppges mätas annars uppstår risken för bristande validitet. Utan hög validitet är slutsatserna och resultatet inte trovärdiga.⁵⁸ Stor vikt har därför i denna undersökning lagts på att faktorerna som identifierats bygger på och tagits ur respektive teori. Vidare har indikatorerna som knutits till varje faktor noggrant övervägts och baserats på den kontext som faktorerna funnits inom. För att uppnå en hög validitet har även fallet noggrant övervägts och valt ut med avsikten att maximera möjligheten att undersöka principerna.

3.3 Forskningsetiska överväganden

Ur forskningsetisk synvinkel är det viktigt att en undersökning som baseras på mycket tolkning genomsyras av transparens. Detta kan uppnås bäst genom att försöka visa andra forskare det som författaren av undersökningen sett och tolkat. Genom att redovisa det empiriska materialet och ett tydligt analysverktyg kan kravet på transparens upprätthållas.⁵⁹ I denna undersökning har stor vikt lagts på ett tydligt analysinstrument och förklaring till resultatet knutet till detta. Genom tydligt redovisade källor där det empiriska materialet funnits anses transparensen stärkts.

3.4 Material och källkritik

Detta avsnitt avser att förtydliga och motivera de val av litteratur som gjorts gällande det teoretiska ramverket samt det empiriska material som undersöks.

3.4.1 Empiriskt material

Materialet som analyserats har valts utifrån de fyra kriterierna *äkthet*, *oberoende*, *samtidighet*, och *tendens*.⁶⁰ Undersökningen bygger på böcker som återberättar det valda fallet ur flera

⁵⁸ Esaiasson et al, 2017, s. 59

⁵⁹ Ibid., s. 25-26

⁶⁰ Ibid., s. 288

aspekter. Litteraturen som analyserats består av tre böcker där den första boken har titel *Avgörandets ögonblick* och är skriven av forskaren Niklas Zetterling och historikern Michael Tamelander.⁶¹ Då boken är skriven av författare som har goda kunskaper inom det krigsvetenskapliga fältet kan bokens trovärdighet anses som hög samtidigt som det är tydligt att avgränsningar gjorts då det annars inte varit möjligt att summera samtliga delar av invasionen i detalj. Boken är utgiven 1995 vilket innebär att den skrevs långt efter händelserna och bygger därför på källmaterial och inte egna observationer.

Den andra boken som analyserats är Anthony Beevors bok *D-dagen*.⁶² Denna bok beskriver händelserna om och runt invasionen av Normandie på ett mer populärvetenskapligt sätt där bokens historieberättande utformning är skapad för att tilltala många läsare och inte enbart som kurslitteratur för de som är insatta i det krigsvetenskapliga. Boken beskriver både det tyska och allierade perspektivet på ett sätt som är utformat för att tilltala läsaren. Detta kan föranleda till kritik mot bokens urval av historia som återberättas då vissa faktatunga delar kan ha utelämnats i syfte att göra boken mer säljbar bland en bredare publik. Boken tenderar till att framhäva det allierade perspektivet mer än det tyska perspektivet. Även med det brister som finns anses boken ha en hög trovärdighet och nyttjas även som kurslitteratur vid bland annat försvarshögskolan.

Den tredje boken som analysen bygger på är *Vi försvarade Normandie* som beskriver händelserna i Normandie ur ett tyskt perspektiv. Boken återger de berättelser som höga befäl vid den tyska krigsmakten har om händelserna i Normandie under invasionen.⁶³ Boken är en tillgång genom att de tyska befälhavarna var djupt inblandade i försvarsförberedelserna av den franska kusten och inlandet vilket ger en unik inblick i hur tankegången gick. Den största kritiken som kan riktas mot boken är att antalet individer som intervjuas är begränsat och visar enbart deras perspektiv.

⁶¹ Zetterling, Niklas & Tamelander, Michael, *Avgörandets ögonblick: invasionen i Normandie 1944*, Atlantis, Stockholm, 1995

⁶² Beevor, Antony, *D-dagen. [Elektronisk resurs] : slaget om Normandie*, Historiska media, 2014

⁶³ Ehrnborn, Anders (red.), *Vi försvarade Normandie 1944: tyska generaler berättar om de hårda striderna*, Svenskt militärhistoriskt bibliotek, [Stockholm], 2017

3.5 Val av fall

Invasionen av Normandie är ett ämne som åtnjuter ett stort fokus. Motiveringen till varför en analys av denna händelse bör göras bygger på att den omfattar en stor tillgång på material som beskriver händelsen ur ett operativt perspektiv. En fördel med att undersöka ett fall som ofta förekommer i litteraturen är möjligheten att undvika ensidigheten. Andra fall har valts bort då tillräckligt oberoende och pålitliga källor från båda sidor inte bedömts som lättillgängliga vilket kan påverka resultatet. Då en av avsikterna med denna undersökning är att undersöka på operativ nivå ställer detta krav på att fall där detta rimligen existerar undersöks. Fallet bör även innehålla två tydliga och relativt likvärdiga parter.

Ett annat syfte med att undersöka just denna historiska händelse är att en stor del av dagens krigföring baseras på den typ av krigföring som var aktuellt under invasionen. Därför är det motiverat välja det aktuella fallet istället för äldre fall. Mer sentida fall har valts bort med hänsyn till svårigheten att utföra undersökningen på operativ nivå vilket hade riskerat skapa en allt för ensidig undersökning vilket hade påverkat resultatet.

4. Analys

4.1 Sammanfattning av invasionen av Normandie

Under den 6 juni 1944 inleds invasionen av Normandie från luften.⁶⁴ Detta efterföljs av en allierad landstigning mot Normandies stränder.⁶⁵ En stor mängd allierade soldater och materiel var avdelade till denna invasion samt en enorm mängd fartyg.⁶⁶ Tyskarna kände till att en invasion var förestående men inte exakt var landstigningarna skulle ske men genom agenter och underrättelseverksamhet lyckades tyskarna få en någorlunda bra bild över tidpunkten för invasionen. Tyskarna hade förberett för en invasion genom att skapa fortifikationer och avdela manskap i syfte att försvara stränderna och hamnområdena vilka var prioriterade på bekostnad av de aktuella landstigningsområdena.⁶⁷ Utfallet av invasionen blev att de allierade lyckades befästa brohuvudena och fortsätta med styrketillväxten i Frankrike medan de större samordnade tyska motanfallen uteblev.⁶⁸

4.2 Tysklands försvar av Normandie

Under andra världskriget var det tyska kustförsvaret och de förband som avsågs bekämpa en eventuell landstigning i väst utplacerade längst atlantkusten. Dessa förband var av varierande kvalitet och stora sträckor av kust var i praktiken oskyddade. Ett stort antal minor och strandhinder hade placerats ut i syfte att försvåra en landstigande styrkas framryckning i terrängen närmast kusten. På platser där luftlandstigning ansågs sannolikt upprättades hinder och fällor för att motverka ett fientligt anfall från luftburna trupper. En debatt om pansartruppernas placering mynnade ut i en kompromiss där vissa delar placerades närmare kusten och vissa längre inåt land vilket gjorde de båda debatterande parterna missnöjda. Ett genomgående problem var att tyskarna väntade sig en invasion men visste inte var den skulle ske vilket innebar att ett mycket stort område skulle försvaras.⁶⁹

⁶⁴ Zetterling & Tamelander, 1995, s. 177-178

⁶⁵ Ibid., s. 210-211

⁶⁶ Beevor, 2014, s. 94

⁶⁷ Ehrnborn, 2017, s. 15-17

⁶⁸ Beevor, 2014, s. 191-192

⁶⁹ Zetterling & Tamelander, 1995, s. 89-98

4.2.1 Hålla samman sina krafter

Tyskarna valde att kompromissa om pansarförbandens placering och skapade en komplicerad befälsstruktur.⁷⁰ Förutom att sprida ut reserverna och därigenom skapa kraftsplittring genom att även logistikförråden spreds ut. Motiveringen till denna splittring var att lufthotet mot kustområdena skulle vara stor och ett eventuellt anfall från luften skulle koncentreras mot just dessa områden vilket försatte dessa styrkor i risk.⁷¹ Konsekvenserna av denna kraftsplittring blev att de tyska pansarförbanden inte kunde framrycka till kusten i tid då dessa utsattes för allierade flyganfall under dagen och hade därmed begränsad rörelse- och handlingsfrihet.⁷²

Det finns en tydlig motivering till kraftsplittringen men utfallet där handlings- och rörelsefriheten begränsats kraftigt till följd av de allierade lufthotet gör att tyskarna inte kan anses hålla samman sina krafter. Då konsekvenserna av ett långsamt handlande i försvaret mot en landstigningsoperation redan är välkända förstärks denna uppfattning om att tyskarna inte lyckas hålla samman sina krafter i det mest kritiska skede vilket leder till avgörande konsekvenser för dem.

4.2.2 Reserver

Tyskarna hade tillgång till reserver i operationsområdet men dessa var som tidigare nämnts spridda genom en kompromiss mellan två olika synsätt på hur dessa reserver skulle nyttjas på bästa sätt. Rommels ståndpunkt var att försvar på djupet skulle åsidosättas till förmån för koncentration av styrka längst en tre till fem kilometer bredd landfront för att snabbt möta en landstigande styrka men detta fick inte fullt genomslag då lufthotet ansågs för högt.⁷³ Vid landstigningsplatserna förekom även reserver mellan 10-20 kilometer in åt men dessa nyttjades mestadels för att anfälla eventuella luftburna trupper.⁷⁴ Nyttjandet av reserver kan därför anses ha inträffat även om placeringen av dessa inte var det önskvärda. Avsikten att använda

⁷⁰ Zetterling & Tamelander, 1995, 96-97

⁷¹ Ehrnborn, 2017, s. 19-21

⁷² Beevor, 2014, s. 188-189

⁷³ Ehrnborn, 2017, s. 18-21

⁷⁴ Zetterling & Tamelander, 1995, 230-231

dessa vid en eventuell invasion är även det viktigt då dessa styrkor var en del av den försvarende tyska styrkan.

4.2.3 Samtidighet

De tyska stridskrafterna som befann sig i närområdet berövades initiativförmågan genom att inte tillåta dessa att användas utan order uppifrån. Denna fördröjning försvårade möjligheterna till motanfall men även det faktum att tyskarna inte hade luftherraväldet försvårade nyttjandet av dessa reserver ytterligare. En komplicerad befälskedja kombinerat med de tidigare nämnda svårigheterna bidrog till att de allierade lyckades etablera ett brohuvud utan större påverkan från ett samlat motanfall från tyskarna.⁷⁵ Samtidigheten kan inte anses ha uppnåtts då den fördröjda beslutsamheten och oförmågan att agera inom en rimlig tidsram bidrog till att samtidighet inta kan anses ha existerat. Genom det allierade luftherraväldet förhindrades aktivt den tyska samtidigheten ytterligare vilket bidrar till slutsatsen att någon samtidighet inte finns.

4.2.4 Förvirring

Vilseledning i form av skenåtgärder genomfördes mot tyskarna i det inledande skedet under natten vilket resulterade att inga motåtgärder genomfördes från det tyska flygvapnet. Även skenåtgärder ämnade att förvirra motståndaren på marken genomfördes vilket anses ha gett önskat resultat.⁷⁶ Den tyska uppfattningen om att en storskalig landstigningsoperation inte kunde genomföras utan tillgång till större hamnar och det otillräckliga försvarsåtgärderna på de områden där operationen skede bidrog till uppfattningen om att det rörde sig om en skenmanöver.⁷⁷

Dessa åtgärder, missuppfattningar och felbedömningar som identifierats tyder på att indikatorerna uppfyllts och att förvirring på operativ nivå inträffat. Avsaknaden av tidiga åtgärder från tysk sida mot landstigningsområdena anses bekräfta denna ståndpunkt.

⁷⁵ Beevor, 2014, s .187-189

⁷⁶ Zetterling & Tamelander, 1995, 177-178

⁷⁷ Ehrnborn , 2017, s. 16-17

4.2.5 Missmod

På den operativa nivån kan inga indikationer rörande missmod identifieras. Detta kan bero på ett flertal orsaker där exempelvis brister i källmaterialet eller en ovilja att erkänna förekomsten av missmod bland tyska befäl. Det kan även spekuleras i om det korta tidsintervall som undersökningen avser att studera inte medger till att missmod hunnit skapas på operativ nivå.

4.2.6 Gynnsamma omständigheter

Tyskarnas största fördel inför en invasion är det faktum att havet utgör ett naturligt hinder vilket innebär att en amfibisk eller luftburen invasion är de enda alternativen som finns att tillgå de allierade. Tillgången till fortifikationer för tyskarna var även det en stor fördel även om utbyggnaden av dessa inte var tillfredställande sett till samtliga landsättningsområden.⁷⁸ Sett till tyskarnas stridsvärde varierade kvalitén på förbanden då tillgång till artilleri och transporter ofta saknades samt att personalen i vissa fall bestod av skadade, äldre eller mycket unga soldater. Det ingick dessutom soldater från besegrade förband från öst vilka ansågs som opålitliga och med låg stridsmoral.⁷⁹

Sett till det faktum att tyskarna hade havet som en enorm barriär och möjligheten att förbereda ett försvar kan kriteriet för gynnsamma omständigheter uppnås.

4.2.7 Avgörande punkter

Empirin visar att den tyska sidan inte lyckades rikta sin styrka mot den avgörande punkten. I detta fall är den avgörande punkten stränderna där eventuella brohuvuden kunde etableras vilka måste slås snarast innan de hinner förstärkas.⁸⁰ De reserver som fanns att tillgå riktades mot andra punkter vilket innebar att ingen kraftsamlat anfall mot stränderna gjordes och den avgörande punkten förbisågs.⁸¹ Sammantaget visar undersökningen på att den tyska sidan ge-

⁷⁸ Beevor, 2014, s. 44-45

⁷⁹ Ibid., s. 51-53

⁸⁰ Ehrnborn, 2017, s. 17-19

⁸¹ Zetterling & Tamelander, 1995, s. 230-231

nom att inte möta de allierade i ett tidigt skede missade möjligheten till att kunna påverka utfallet. Den avgörande punkten ignorerades vilket försvårade omständigheterna och möjliggjorde en allierad framgång.

4.2.8 Underrättelser

Från den tyska sidan arbetade man med iden om att invasionen inte möjligtvis kommer att komma på den plats som man förväntat sig utan istället.⁸² Detta indikerar att hypoteser där fienden inte agerar som förväntat nyttjades.

4.2.9 Defensivt och offensivt agerande

Ett flertal hinder byggdes i syfte att försvåra en invasion både från luften och på havet.⁸³ Tyskarna genomförde utan tvekan defensiva åtgärder inom ramen för det tänkta försvaret. Detta visar att hänsyn till både hotet från en amfibisk invasion och en invasion från luften beaktades. Faktorn återfinns därför i empirin.

4.2.10 Överraskning

Från tysk sida har inga indikationer som pekar på att fienden överraskats identifierats enligt de indikatorer som nyttjats för denna faktor.

⁸² Beevor, 2014, s. 50-51

⁸³ Zetterling & Tamelander, 1995, s. 234-237

4.3 De allierade

De allierade hade innan invasionen lagt stora resurser på att inte avslöja exakt var en invasion skulle ske. Syftet med denna vilseledning var att hindra tyskarna från att förstärka sin närvaro vid den faktiska landstigningsplatsen och kraftsplittra sina resurser. Resultatet av de vilseledande åtgärderna var att tyskarna felaktigt antog att huvudinsatsen skulle ske på en annan plats än den faktiska.⁸⁴

Den inledande delen av invasionen bestod av att luftburna enheter luftlandsattes i områdena bakom kusten i syfte att säkra vitala anfallsmål som exempelvis viktiga broar.⁸⁵ Landstigningen följde innehöll ett stort antal soldater och fartyg vilka var på väg mot den franska Normandiekusten i syfte att säkra ett brohuvud för en senare styrketillväxt.⁸⁶ Efter hårda strider lyckades de allierade att få ett fotfäste utan större påverkan från det tyska flygvapnet och endast ett fåtal delar av de ursprungliga försvararna återstod i isolerade områden.⁸⁷

4.3.1 Hålla samman sina krafter

De allierade delade in invasionen i en luftburna del samt en landstigningsdel.⁸⁸ Här sker en tillfällig kraftsplitring men dessa enheter befinner sig inom det avsedda område där operationen sker. Inga indikationer på att de allierade inte skulle ha samlat de avdelade styrkorna inom de avsedda operationsområdet har påträffats i texten. Detta innebär att de allierade anses ha uppfyllt kriterierna för att hålla samman sina krafter.

4.3.2 Reserver

De allierade soldater som landsteg på stränderna genomförde detta i anfallsvågor packade i små landstigningsbåtar.⁸⁹ Detta uppfattas som reserver som sätts in vid olika tidpunkter. I

⁸⁴ Beevor, 2014, s. 8-13

⁸⁵ Ibid., s. 70-72

⁸⁶ Ibid., s. 94-110

⁸⁷ Ibid., s. 191-192

⁸⁸ Zetterling & Tamelander, 1995, s. 174

⁸⁹ Beevor, 2014, s. 108-110

landstigningsoperationer med långa sträckor till en hemma hamn försvåras nyttjandet av reserver vilket innebär att dessa kan placeras på fartyg och skickas in i vågor. Därför anses kriteriet för reserver att vara uppfyllda och att de allierade nyttjade sig av dessa.

4.3.3 Samtidighet

De allierade styrkorna var uppdelade i två delar där den landstigande delen utgjorde huvuddelen medan den luftburna delen utgjorde en mindre del.⁹⁰ Kriteriet för samtidighet uppfattas som uppfyllda då samtliga delar ur operationen kan anses involverade men av naturliga skäl med hänsyn till operationens omfattning på ett något utdraget sätt.

4.3.4 Förvirring

Under luftlandsättningen luftlandsattes ett flertal enheter på fel område och skapade en förvirrad och svåröverskådlig situation för de allierade. Kommunikations svårigheter och det faktum att enheterna ofta var utspridda på fel områden bidrog till att förvirringen fortsatte.⁹¹ Förvirring anses ha inträffat då en stor del av luftlandsättningen inledningsvis inte gick som planerat. Även om detta i slutändan inte orsakade någon avgörande negativ effekt på operationen som helhet.

4.3.5 Missmod

Några indikationer på att missmod på operativ nivå inträffat bland de allierade har inte påträffats i den undersökta litteraturen. Därmed anses inte kriterierna för missmod ha uppfyllts.

⁹⁰ Zetterling & Tamelander, 1995, s. 174

⁹¹ Ibid., s. 180-184

4.3.6 Gynnsamma omständigheter

I det inledande skedet gynnas de allierade av att mörker råder vilket försvårade upptäckten och bekämpandet av de första enheterna.⁹² I landstigningsområdena stationerade tyskarna i första hand divisioner där personalen var av lägre stridsduglighet samt att den utrustning som fanns ofta var föråldrad. Även personal från andra nationer tjänstgjorde i dessa enheter som även av tyskarna inte ansågs ha något högre stridsvärde.⁹³ På grund av att tyskarna inte visste exakt var en invasion skulle ske var ett flertal stränder där en landstigning kunde ske endast svagt försvarade.⁹⁴

Kriterierna för gynnsamma omständigheter anses vara uppnått då kombinationen av en motståndare med lägre stridsvärde och tyskarnas försök att försvara stora sträckor med begränsad personal. Mörkret bidrar till att kriteriet stärks då detta medger ett visst skydd mot motåtgärder från motståndaren .

4.3.7 Avgörande punkter

Den avgörande punkten återfinns i de allierades kraftsamling mot stränderna med avsikten att skapa brohuvuden. Detta skapar en tydlig avgörande punkt där stor kraft investerats i att lyckas etablera sig på ett specifikt område.⁹⁵ Avgörande punkter anses därför förekomma i empirin.

4.3.8 Underrättelser

De allierade nyttjade sig av spionage då underrättelser av området var underlag till terrängmodeller vilka nyttjades i planeringen inför invasionen.⁹⁶ Genom att tillämpa de underrättelser som inkom skapades en bild av hur området såg ut vilket underlättade anfallet. Faktorn är därmed identifierad.

⁹² Zetterling & Tamelander, 1995, s. 178

⁹³ Ibid., s. 132

⁹⁴ Ibid., s. 89-98

⁹⁵ Ibid., s. 208-216

⁹⁶ Ibid., s. 195

4.3.9 Defensivt och offensivt agerande

De allierade skapade hinder för tyskarna genom sabotage och bombningar av bland annat järnvägar i syfte att hindra förstärkningar att nå landstigningsplatserna. Sabotage av kommunikationssystem genomfördes även det i syfte att försvåra.⁹⁷ Detta visar att faktorn identifierats i empirin och att en stor kraft lagts på att försvåra de tyska rörelserna i området.

4.3.10 Överraskning

Tyskarna blev överraskade då de hade väntat sig en invasion på en annan plats och att en stor skalig landstigning krävde en större hamn. Därtill bedömde man att landstigningar på mindre prioriterade områden skulle vara skenmanövrar.⁹⁸ Detta innebär att platsen som landstigningen skedde på var oväntad samt att tyskarna inte var förberedda på ett anfall av den magnituden just där. Faktor anses därmed som identifierad i empirin.

4.4 Sammanställning av analysen

Principer ur Clausewitz teori

Kraftsamling	Tyskland	De allierade
Sammanhållning av krafter	Nej	Ja
Reserver	Ja	Ja
Samtidighet	Nej	Ja

Analysen visar att de faktorer som kopplas till principen om kraftsamling uppnås fullt på den allierade sidan men endast en av tre faktorer uppnås på den tyska sidan.

⁹⁷ Beevor, 2014, s. 62-63

⁹⁸ Ehrnborn, 2017, s. 15-17

Överraskning	Tyskland	De allierade
Förvirring	Ja	Ja
Missmod	Nej	Nej
Gynnsamma omständigheter	Ja	Ja

Analysen visar att kriterierna för de faktorer som utgör principen om överraskning uppnås i två fall av tre på båda sidorna.

Sammanställt är resultatet att av de båda principerna som nyttjats att det endast är principen om kraftsamling på den allierade sidan där samtliga faktorer identifierats.

Princip ur Jominis teori

Kraftsamling	Tyskland	De allierade
Avgörande punkter	Nej	Ja
Reserver	Ja	Ja
Hålla samman sina krafter	Nej	Ja
Underrättelser	Ja	Ja
Defensivt och offensivt agerande	Ja	Ja
Överraskning	Nej	Ja

Analysen visar att Jominis princip endast delvis uppfylls av den tyska sidan då tre av sex faktorer anses ha identifierats i empirin. På den allierade sidan har däremot samtliga sex faktorer identifierats under analysen vilket innebär att principen därför är uppfylld.

Sammanställning av principernas uppfyllnad

Clausewitz principer	Tyskland	De allierade
Kraftsamling	Delvis uppfyllt	Uppfyllt
Överraskning	Delvis uppfyllt	Delvis uppfyllt
Jominis princip		
Kraftsamling	Delvis uppfyllt	Uppfyllt

Den totala sammanställningen visar att tyskarna på samtliga principer inte lyckats uppfylla någon av dessa fullt ut. Endast en delvis uppfyllnad har noterats under undersökningens gång medan de allierade helt uppfyllt Clausewitz princip om kraftsamling och delvis principen om överraskning. Jominis princip uppfylldes fullt ut på den allierade sidan medan tyskarna endast delvis lyckats uppfylla den. Detta resultat indikerar ett samband mellan principernas uppfyllnad och utfallet.

5. Avslutning

5.1 Besvarande av frågeställningen

- *Hur giltiga är Clausewitz teorier om överraskning och kraftsamling samt Jominis teori om kraftsamling i modern krigföring?*

Analysen visar att Clausewitz och Jominis teorier är giltiga i modern krigföring men dessa teorier är väldigt generella vilket gör att dessa kan tillämpas på ett fall som invasionen av Normandie. I ett försök att avgränsa teorierna har ett antal faktorer som identifierats och därefter operationaliserats. Principerna kan användas som ett analysinstrument i syfte att identifiera faktorer som kan förklara utfallet i slag och krig och ett samband mellan principernas efterlevnad och utfall verkar finnas. Att principernas giltighet bevisats beror till stor del på att invasionen resulterat i allierad seger och att de allierade var den enda sidan där åtminstone en av principerna efterlevdes fullt ut enligt undersökningen.

5.2 Diskussion

5.2.1 Resultat

Resultatet av analysen tyder på att ett samband mellan att följa principerna och ett positivt utfall finns. Därför kan Clausewitz teorier om dessa principer anses som fortsatt giltiga som ett resultat av denna undersökning. Då endast en av Clausewitz principerna har samtliga faktorer identifierade fullt ut är det enbart kraftsamling på den allierade sidan som kan anses som fullt genomförd och efterlevd.

Detta kan medföra en viss kritik då det inte tydligt framgår om samtliga faktorer som återfinns i principerna måste uppföljas för att principen ska anses ha efterlevts av Clausewitz

själv. Då det teoretiska underlaget inte medger en mer precis undersökning lämnas en stor lucka som är öppen för tolkning.

Den andra principen om överraskning uppfylldes enbart delvis av båda sidorna men det är inte uteslutet att en granskning av ett annat material som ger en djupare inblick i befälens tankar på operativ nivå hade visat på ett annat resultat.

Denna undersökning visar att teorin om kraftsamling är giltig och har därmed stärkt principen. Gällande teorin om överraskning blir resultatet mer svårt att tyda då båda sidorna uppfyllt två av tre faktorer som utgör analysunderlaget för principen. Då båda sidorna lyckades uppnå delvis överraskning men utfallet blev enbart gynnsamt för den ena parten. Detta indikerar att principen om kraftsamling i kombination med principen om överraskning är det som i slutändan avgjorde till de allierades fördel.

Undersökningen har dock inte haft till syfte att undersöka de eventuella samband mellan principerna som kan finnas. Det framgår inte heller om någon av principerna ska ses som överordnade vilket inte framkommer i denna undersökning. Resultatet kan möjligen ha påverkats av ett sådant samband. Då en stor del av materialet som undersökts öppnar för tolkning kan även detta ha påverkat resultatet vilket är svårt att avgöra men sannolikheten finns att så har skett.

Jominis princip uppfylldes fullt ut på de allierades sida där samtliga faktorer påträffades i empirin. Detta innebär att ett samband mellan utfallet och de undersökta fallen som sagt verkar finnas. Intressant nog uppfylls faktor överraskning i Jominis fall medan den inte uppfylls annat än delvis i Clausewitz princip. Detta belyser problematiken med olika tolkningar av vad begreppet innebär och hur det ska uppfyllas. Även det faktum att synen på överraskning som faktor eller självständig princip skiljer sig åt mellan teoretikerna gör en jämförelse svårare. Principerna beskrivs i väldigt generella termer vilket medförde ett problem när indikatorerna togs fram. Om avvägandet mellan det generella och konkreta brister finns det en risk att resultatet påverkats.

Resultatet av undersökning kan dock ha påverkats av att materialet som undersökts varit bristfälligt. Det är möjligt att faktorer som påverkat utfallet av invasionen inte framkommit i materialet vilket hade kunnat åtgärdas genom att bredda det undersökta materialet. Detta hade

dock krävt en större undersökning vilket under gällande ramar inte varit möjligt. Resultatet hade möjligen varit annorlunda om analysen gjorts på ett annat urval. För att stärka analysens resultat hade därför ett större material behövts undersökas.

Syftet med arbetet har varit att undersöka om de två principerna är giltiga i modern krigföring. Då båda principerna fortfarande används än idag kan de fortsätta att användas för att utbilda officerare och soldater, det är dock viktigt att tydliggöra principernas brister. För att stärka giltigheten bör principernas definition och när de ska tillämpas klargöras. Undersökningen visar att bristen på definition medför svårigheter i tillämpningen av principerna. Tolkningen som gjorts i detta arbete kan mycket väl skilja sig från andra tolkningar vilket kan ha påverkat resultatet.

5.2.2 Teori- och metoddiskussion

Att nyttja en teorikonsumerande ansats i denna undersökning anses vara ett godtagbart val med hänsyn till forskningsfrågan. De två principer som valts som ett teoretisk ramverk återfinns som tidigare nämnts även i svensk militär litteratur. Ett omedelbart problem är det faktum att teorierna inte är precisa vilket inneburit att en egen tolkning av dessa gjorts vilket möjligen inte överensstämmer med hur dessa förväntades att förstås. De faktorer som lyfts fram i principerna kan mycket väl vara ett resultat av en felaktig tolkning och inte i linje med hur författaren av dessa teorier avsåg att dessa skulle förstås. Denna risk anses dock alltid vara närvarande då tolkningar av andras verk genomförs.

Då svårigheten att tolka Clausewitz syn på principerna och hur dessa ska tillämpas medför att en stor vikt lagts på spårbarheten och transparensen i undersökning. Det är även möjligt att fler faktorer kunnat identifierats inom principerna som ytterligare kunnat bidra med kunskap. Ett genomgående problem i arbetet har varit att identifiera de optimala indikatorerna vilket försvårats av teoriernas abstraktet och mycket generella tillämpbarhet. Mer konkreta exempel från Clausewitz sida på hur principerna avses tillämpas hade varit önskvärt då detta hade underlättat tolkningen av hur principerna ska förstås och minska risken för missuppfattningar.

Det analysverktyg som utvecklades i samband med operationaliseringen kan även det ha påverkat resultatet. Indikatorerna som tillskrevs varje faktor bygger på hur tolkningen av hur

Clausewitz framställer de identifierade faktorerna. Indikatorerna har tagits fram med hjälp av den kontext som omfattar varje faktor vilket kan medföra kritik gällande validitet men samtidigt redovisas tolkningen i det avsnitt som behandlar de *centrala begreppen* i syfte att öka transparensen. Formuleringen av indikatorerna har noggrant övervägts i syfte att inte göra indikatorerna för specifika vilket försvårar en undersökning samtidigt som de inte får bli för generella då detta medför ett opålitligt resultat.

Jominis princip har även den varit väldigt generell vilket kan ha påverkat resultatet men mycket fokus har lagts på att koppla faktorerna och indikatorerna till den teori där dessa hämtades ifrån. Analysverktyget baserat på Jominis princip har även den ha påverkat slutresultatet då men även här har stort fokus lagts på att operationaliseringen bygger på den kontext som återfinns i teorin.

Genom att nyttja teorier från två olika tänkare har undersökningens avsikt uppnåtts då giltigheten är det som eftersöktes. Hade enbart en teori undersökts hade detta påverkat trovärdigheten vilket leder till ett behov att bredda undersökningen.

5.3 Förslag på vidare forskning

Resultatet av undersökningen visar att principerna kan anses giltiga med hänsyn till det valda fallet. För att bredda kunskapen om principernas giltighet bör fler empiriska undersökningar med andra principer alternativt andra fall göras. Eventuellt kan principerna även tillämpas på fler nivåer än den operativa i en framtida undersökning vilket kan antingen stärka eller försvaga teorin. Då krigsmakter än idag nyttjar sig av dessa principer i sin dagliga verksamhet är det motiverat att genomföra många fler undersökningar i syfte att eventuellt svara på frågan om principernas vara eller icke vara. Ytterliga ett motiv till att undersöka principerna kan vara för att göra om dessa till möjliga faktorer istället för principer samt tillse att principernas definition klargörs. Hur principerna är tänkta att uppnås är även det värt att forska vidare på och möjligen ligga till grund för nya modernare teorier.

5.4 Relevansen för yrkesutövningen för officerare

Principerna ingår redan i militär litteratur som nyttjas för verksamheten. Doktriner och handböcker där principerna ingår måste granskas annars är risken att principerna enbart finns där för att de alltid gjort det. I strävan efter att utveckla professionen måste även det mest invanda granskas och ifrågasättas på ett akademiskt sätt. Genom att undersökning visat på principernas giltighet kan resultatet nyttjas för framtida planering av operationer där sannolikheten för ett positivt utfall ökar. Detta ska dock tas med försiktighet i invänta på ytterligare studier. När kunskapen om krigföringens principer ökar möjliggör detta en bättre grund att stå på för officeraren ur ett akademisk perspektiv. Om principerna klarar av framtida undersökningar kan dessa bli viktiga verktyg i officerarnas yrkesroll. Om de inte gör det kan fokus på nya metoder för en bättre yrkesutföring göras.

Litteratur och referensförteckning

Tryckta källor:

Clausewitz, Carl von, *om kriget*, Bonnier fakta, Stockholm, 1991

Bell, Judith, *Introduktion till forskningsmetodik*, 4., [uppdaterade] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2006

Ehrnborn, Anders (red.), *Vi försvarade Normandie 1944: tyska generaler berättar om de hårda striderna*, Svenskt militärhistoriskt bibliotek, [Stockholm], 2017

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017

Försvarsmakten, *Arméregemente taktik*, Högkvarteret, Stockholm, 2013

Jensen, Tommy & Sandström, Johan, *Fallstudier*, Upplaga 1:1, Studentlitteratur, Lund, 2016

Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2003

Sun, Zi, *Krigskonsten*, Tukan förlag, Västra Frölunda, 2018

Widén, Jerker & Ångström, Jan, *Militärteorins grunder*, Försvarsmakten, 2005,

Zetterling, Niklas & Tamelander, Michael, *Avgörandets ögonblick: invasionen i Normandie 1944*, Atlantis, Stockholm, 1995

Ångström, Jan & Widén, Jerker, *Contemporary military theory: the dynamics of war*, Routledge, Milton Park, Abingdon, Oxon, 2015

Artiklar:

Angstrom, Jan, and J. J Widen. "Adopting a Recipe for Success: Modern Armed Forces and the Institutionalization of the Principles of War." *Comparative Strategy* 31, no. 3 (July 1, 2012): 263–285.

Arquilla, John, and Ryan Nomura. "Three Wars of Ideas About the Idea of War." *Comparative Strategy* 34, no. 2 (March 15, 2015): 185–201.

Brian Hanley. "THE PRINCIPLES OF WAR: USES & ABUSES." *United States Naval Institute. Proceedings* 132, no. 10 (October 1, 2005): 46–50

Ian Roxborough. "Take the Principles With a PINCH OF SALT" 132, no. 10, Annapolis: united states naval, (October 1, 2005)

Lanir, Zvi. "The 'Principles of War' and Military Thinking." *Journal of Strategic Studies* 16, no. 1 (March 1, 1993): 1–17.

Weissmann, Mikael, and Peter Ahlström. "Mirror, Mirror on the Wall, Who Is the Most Offensive of Them All? – Explaining the Offensive Bias in Military Tactical Thinking." *Defence studies* 19, no. 2 (2019): 170–188.

Elektroniska källor

Beevor, Antony, *D-dagen. [Elektronisk resurs] : slaget om Normandie*, Historiska media, 2014

Jomini, Antonie-Henri, *The art of war*, 2004

<http://www.gutenberg.org/files/13549/13549-h/13549-h.htm> (Hämtad 2020-08-31)

Övriga källor

Joint Chiefs of Staff, Doctrine for Joint Operations (Joint publication 3-0), Appendix A, Washington, 2017